

STATENS BEREDNING FÖR
MEDICINSK OCH SOCIAL
UTVÄRDERING

Remissvar

Datum för beslut
2025-11-11

Beteckning
GD-beslut 66/2025
Dnr SBU 2025/1102

Er beteckning
Dnr Ju2025/01945

Till
Justitiedepartementet

Remissvar för utkast till lagrådsremiss Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott

Bakgrund

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har fått möjlighet att lämna synpunkter på utkastet till lagrådsremiss *Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott* (Ju2025/01945). SBU:s uppdrag är att utvärdera det vetenskapliga stödet för metoder inom hälso- och sjukvården samt socialtjänsten, med syfte att främja en kunskapsbaserad och effektiv välfärd. Myndighetens synpunkter fokuserar därför på delar av remissen som rör kunskapsunderlag, uppföljning och vetenskaplig förankring. SBU börjar med att sammanfatta våra synpunkter för att därefter beskriva dem i sin helhet.

SBU:s synpunkter

Sammanfattning av SBU:s synpunkter

SBU anser att den redovisning av satsningar och åtgärder i syfte att förebygga brott och återfall i allvarlig brottslighet är otillräckliga i förhållande till reformens omfattning och potentiella konsekvenser. Vikten av brottsförebyggande åtgärder, inom tex kriminal- och frivård är av särskild betydelse om straffbarhetsåldern sänks enligt förslaget. SBU saknar vidare en plan för hur den särskilda regleringen ska följas upp och utvärderas under den föreslagna femårsperioden, liksom förslag som säkerställer vetenskaplig förankring och förvaltning av statens brottsförebyggande arbetet. Mot denna bakgrund rekommenderar SBU att:

- Regeringen tar fram konkreta förslag på hur evidensbaserade åtgärder för att förhindra att barn inte dras in i allvarlig kriminalitet och återfaller i allvarlig brottslighet ska implementeras och följas upp.
- En nationell funktion etableras för att granska, sammanställa och stödja implementering av evidensbaserade insatser med syfte att förebygga att barn begår och återfaller i brott.
- En tydlig plan för uppföljning och utvärdering av reformens effekter tas fram innan ikraftträdandet den 1 juli 2026. SBU vill belysa behovet av att när kunskapsläget om risker och nytta är otillräckligt, bör nya åtgärder som saknar tillräcklig evidens följas upp, utvärderas och vid behov omprövas eller avbrytas.¹

¹ Psykosociala insatser för att förebygga och minska gängkriminalitet bland barn och unga vuxna (www.sbu.se/369).

SBU:s synpunkter i sin helhet

SBU motsätter sig regeringens bedömning om att det pågår tillräckliga satsningar på att förhindra att barn dras in i allvarlig kriminalitet

SBU bedömer att regeringens nuvarande satsningar för att förhindra att barn dras in i allvarlig kriminalitet inte står i proportion till de utmaningar som en sänkt straffbarhetsålder innebär. Myndigheten vill framhålla behovet av att kraftsamla kring det brottsförebyggande arbetet utifrån bästa tillgängliga kunskap. Insatser med vetenskapligt stöd bör utgöra grund för regeringens brottsförebyggande strategi, inklusive sociala insatser och annat stöd som ges inom ramen för institutionsvård, kriminal- och frivård. Exempel på brottsförebyggande åtgärder med vetenskapligt stöd är skolbaserade program, fokuserad avskräckning och förstärkt stöd under frivård,² vilket även bekräftats i en sammanställning av Vetenskapsrådet³.

Myndigheten efterlyser konkreta förslag på hur dessa evidensbaserade åtgärder för att förhindra att barn inte dras in i allvarlig kriminalitet och återfaller i brottslighet ska implementeras och följas upp.

SBU saknar förslag som säkerställer en vetenskaplig förankring av de statliga brottspreventiva åtgärderna

SBU noterar att det i lagrådsremissen saknas förslag om ett särskilt myndighetsuppdrag för kunskapsutbyte och vetenskaplig samordning – ett förslag som fanns med i SOU 2025:11 men inte har förts vidare. Mot denna bakgrund vill SBU betona:

- att statens brottsförebyggande arbete måste vila på en tydlig vetenskaplig grund,
- att det finns behov av en nationell funktion för granskning, sammanställning och implementering av vetenskapligt stöd, motsvarande den HTA-struktur som finns inom hälso- och sjukvård och socialtjänst, samt
- att SBU har erfarenhet och metodstöd för att bidra till och leda arbetet med en sådan funktion.

Detta är särskilt angeläget eftersom SBU:s kartläggning av nordisk forskning visat att kunskapsluckorna kring brottsförebyggande åtgärder för barn som begår allvarliga brott är betydande.⁴

SBU saknar förslag om hur den särskilda regleringen ska följas upp och utvärderas

SBU saknar förslag på hur den särskilda regleringen ska följas upp och utvärderas under den femåriga införandeperioden. Myndigheten anser att ett genomförande bör föregås av en tydlig plan för systematisk uppföljning av både kort- och långsiktiga effekter. En sådan plan bör tas fram av alla berörda myndigheter och inkludera:

- indikatorer för fysisk och psykisk hälsa, skolgång och återfall i brott,
- analys av eventuella negativa konsekvenser som stigmatisering, utbildningsavbrott och psykisk ohälsa.

När kunskapsläget om risker och nytta är otillräckligt bör nya åtgärder som saknar tillräcklig evidens följas upp, utvärderas och vid behov omprövas eller avbrytas.

² Psykosociala insatser för att förebygga och minska gängkriminalitet bland barn och unga vuxna (www.sbu.se/369).

³ Insatser, åtgärder och metoder för att förebygga brottslighet kopplad till kriminella nätverk. Vetenskapsrådet (2025).

⁴ Nationella kunskapssammanställningar om metoder och insatser för att förebygga ungdomskriminalitet - En kartläggning av nordiska rapporter (www.sbu.se/370)

SBU vill påpeka riskerna med ett införande redan 1 juli 2026

SBU vill uppmärksamma riskerna med att införa reformen redan sommaren 2026, utan att de nödvändiga strukturerna för kunskapsstöd, utbildning och uppföljning finns på plats. SBU har sedan tidigare lyft fram vikten av rätt stöd och insatser inom institutionsvård, kriminal- och frivård för att förhindra återfall i brott. Detta är särskilt angeläget då frihetsberövande åtgärder utan parallella stödinsatser kan leda till ökad risk för återfall i brott⁵. Att erbjuda effektiva insatser i samband med kriminal- och frivård är därför centralt i det brottsförebyggande arbetet.

Det är centralt att berörda aktörer – särskilt inom socialtjänst, hälso- och sjukvård och skola – ges tillräcklig tid och resurser för att bygga upp kapacitet för en kunskapsbaserad vård och omsorg. Ett väl förberett införande ökar sannolikheten för att åtgärden bidrar till minskat återfall, förbättrad psykisk hälsa och ökad delaktighet för barnen.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Britta Björkholm den 11 november 2025. Projektledare Maral Jolstedt har varit föredragande. Samrådande har varit enhetschef Uliana Hellberg.

⁵ SOU 2023:44. En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga. Betänkande av Utredningen om frihetsberövande påföljder för unga. Stockholm. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2023/08/sou-202344/>.